

Шумейко І.П.,
*доктор філософії за спеціальністю 081 Право,
 докторант кафедри конституційного та адміністративного права
 Запорізького національного університету,
 старший викладач
 кафедри менеджменту та публічного адміністрування
 Таврійського державного агротехнологічного університету
 імені Дмитра Моторного*

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5666.2025.3.19>

АДМІНІСТРАТИВНЕ ОСКАРЖЕННЯ АКТИВ У СПРАВАХ ПРО ФІНАНСОВУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Вступ. Застосування фінансової відповідальності породжує виникнення публічно-правових спорів за ініціативою осіб, не згодних із застосуванням до них фінансових санкцій. Кількість таких публічно-правових спорів, доведених до суду, можна зменшити шляхом застосування дієвого і прозорого механізму адміністративного оскарження. Необхідність функціонування таких механізмів впливає також з активів «м'якого права». Зокрема, в пункті 1 розділу III рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо альтернатив судовому розгляду спорів між адміністративними органами й сторонами – приватними особами – зазначено, що у принципі внутрішній перегляд має бути можливим щодо будь-якого акта; він може охоплювати питання доцільності та / або законності адміністративного акта [1]. Позитивним кроком на шляху до уніфікації процедур адміністративного оскарження, в тому числі й для фінансової відповідальності, стало прийняття Закону України «Про адміністративну процедуру». Разом з тим, під час прийняття цього законодавчого акта не було здійснено системний перегляд норм численних законів про фінансову відповідальність, які по-різному врегульовують процедуру застосування цього виду юридичної відповідальності, який наразі вже давно вийшов за межі податкових правовідносин та сформувався як окремий інститут адміністративного права. Комплексного дослідження процедури застосування заходів такої відповідальності наразі немає, в тому числі й стосовно адміністративного оскарження. Це свідчить про потребу в здійсненні системного аналізу як загальних, так і спеціальних законодавчих положень про адміністративне оскарження у сфері фінансової відповідальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Сам по собі інститут адміністративного оскарження, без прив'язки до сфери його застосування, вже був предметом численних наукових досліджень. Зокрема, А. Закопай слушно зауважує про наявність очевидних переваг процедури подання адміністративної скарги, серед яких зазначає оперативні строки розгляду справи, економічність подання скарги, допустимість застосування в будь-яких публічно-управлінських правовідносинах [2, с. 144]. В свою чергу, Я. Михайлюк справедливо наголошує на тому, що порядок адміністративного оскарження є різним залежно від сфери суспільних відносин, які регулюються тим чи іншим нормативно-правовим актом, та визнає, що подальшого дослідження потребують окремі аспекти правового регулювання адміністративного оскарження [3, с. 129]. Т. Шувалова, проаналізувавши норми Закону України «Про адміністративну процедуру», вказує, що в цьому Законі було встановлено єдині правила процедури адміністративного оскарження [4, с. 62].

Адміністративне оскарження активів у справах про фінансову відповідальність досліджувалося наразі лише у вузькому, «фінансово-правовому», значенні інституту фінансової відповідальності, а саме – в контексті оскарження рішень контролюючих (податкових) органів. Зокрема, В. Жабський наголошує на необхідності врахування податковими органами правових позицій судів при розгляді скарг, а також пропонує запровадити можливість залучення до розгляду скарг свідків, експертів, спеціалістів та перекладачів задля узгодження положень профільного законодавства та Закону України «Про адміністративну процедуру» [5, с. 52]. Д. Крилов у своїй статті вказує, що існуюча процедура адміністративного оскарження рішень до Дер-

жавної податкової служби України потребує вдосконалення з точки зору підвищення процедурних гарантій та дотримання принципу обов'язковості судових рішень і правових висновків Верховного Суду; також вчений наголошує на необхідності приведення процедури оскарження у відповідність із новим Законом України «Про адміністративну процедуру» [6, с. 80]. Водночас, на сучасному етапі розвитку правової системи України фінансова відповідальність забезпечує дотримання широкого кола публічно-правових норм, а не лише норм податкового права, і саме тому слід дослідити правове регулювання адміністративного оскарження у фінансовій відповідальності в її широкому розумінні.

Мета статті – надати характеристику адміністративному оскарженню актів у справах про фінансову відповідальність, зокрема з'ясувати строк оскарження, коло суб'єктів права на оскарження, порядок реалізації такого права, наслідки подання скарги, визначити стадії процедури адміністративного оскарження та зміст кожної з них, а також з'ясувати повноваження суб'єкта розгляду скарги за результатами адміністративного оскарження.

Виклад основного матеріалу. Загальні норми, що врегульовують порядок адміністративного оскарження актів у справах про фінансову відповідальність, містяться в ст.ст. 78–85 Закону України «Про адміністративну процедуру» [7]. Адміністративне оскарження є факультативною стадією адміністративної процедури, яка відбувається в разі незгоди особи з адміністративним актом та за ініціативою такої особи. Доступ до процедури адміністративного оскарження є безоплатним. Разом з тим, право на адміністративне оскарження не є абсолютним, оскільки за змістом ч. 3 ст. 79 цього Закону, якщо адміністративний акт прийнято органом, щодо якого немає органу вищого рівня, і при цьому в такому органі відсутня комісія з розгляду скарг, то адміністративний акт може бути оскаржений виключно до суду [7]. Варто зауважити, що цей Закон не поширюється на фінансову відповідальність за порушення антимонопольно-конкурентного законодавства.

Визначаючи правову основу інституту адміністративного оскарження, Закон України «Про адміністративну процедуру» передбачає можливість інакшого врегулювання спеціальними нормами окремих аспектів такого оскарження, таких як: можливість повторного оскарження (ч. 6 ст. 78), визначення суб'єкта розгляду скарг

(ч. 1 ст. 79), строк оскарження (ч. 1 ст. 80), можливість подання усної скарги (ч. 3 ст. 81), зупинення чи відсутність зупинення дії оскарженого адміністративного акта в силу факту подання скарги із відповідним клопотанням скаржника (ч. 4 ст. 83), наявність чи відсутність автоматичного задоволення скарги у випадку спливу строку її розгляду (ч. 8 ст. 85) [7]. Отже, роль цього Закону у врегулюванні процедури адміністративного оскарження значною полягає у встановленні норм, які діють «за замовчуванням», тобто в тому разі, коли спеціальним законодавством не встановлено інші норми. Поряд з цим, існують і імперативні норми Закону, відступ від яких у спеціальному законодавстві є неможливим, наприклад, про те, що звернення особи, яке за назвою чи формою не відповідає вимогам до скарги, але є скаргою по суті (за змістом), розглядається за правилами адміністративного оскарження [7].

Правовою підставою діяльності комісій з розгляду скарг, в разі їх створення при адміністративних органах, є також Примірне положення про комісію з розгляду скарг, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 28 квітня 2023 року № 420. Воно визначає як організаційні, так і процедурні засади діяльності таких комісій, зокрема – закріплює послідовність процедурних дій, за якими відбувається розгляд скарг [8].

Аналіз законодавчих актів про фінансову відповідальність дозволяє дійти висновку про те, що адміністративне оскарження в таких актах врегульоване в один з трьох способів:

а) відсутність згадки про адміністративне оскарження, натомість наявна лише норма про те, що рішення (постанова) може оскаржуватися в судовому порядку;

б) наявна згадка про можливість адміністративного оскарження, проте відсутні процедурні норми такого оскарження;

в) закріплено як можливість, так і детальну процедуру адміністративного оскарження.

В першому і другому наведених вище випадках, для визначення процедури адміністративного оскарження у справі про фінансову відповідальність, слід керуватися Законом України «Про адміністративну процедуру», окрім випадків, коли фінансову санкцію застосував орган, який немає органу вищого рівня, і при ньому не створено комісію з розгляду скарг. Посилання законів про фінансову відповідальність на можливість оскарження рішення (постанови) у судовому порядку не повинні перешкоджа-

ти можливості адміністративного оскарження, право на яке гарантується Законом України «Про адміністративну процедуру». Що стосується третього випадку, то при визначенні процедури оскарження слід застосовувати спеціальні норми законів (в тій частині, в якій дозволяється спеціальне правове регулювання, а також в тій частині, що не врегульована Законом України «Про адміністративну процедуру») та норми підзаконних нормативно-правових актів (в тій частині, що не суперечить нормам законів). Останній з наведених вище способів правового регулювання не є характерним для більшості сфер застосування фінансової відповідальності, проте, з огляду на різноманіття таких процедур, потребує аналізу.

Строк адміністративного оскарження, залежно від сфери суспільних відносин, має різноманітні способи його обчислення і різну тривалість. Загальним строком адміністративного оскарження адміністративного акта у справі про фінансову відповідальність є 30 календарних днів з дня доведення його до відома особи, яка була учасником адміністративного провадження [7]. Спеціальними нормами встановлені інші строки, зокрема: у податкових правовідносинах – 10 робочих днів, що настають за днем отримання платником податків податкового повідомлення-рішення (п. 56.3 ст. 56 ПК України) [9], у сфері справляння єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування – 10 календарних днів, що настають за днем отримання платником єдиного внеску рішення щодо нарахування пені та застосування штрафів (ч. 4, 14 ст. 25 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування») [10], у сфері контролю за дотриманням законодавства про харчові продукти – один місяць з дня винесення постанови (ч. 17 ст. 66 Закону України «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин») [11], у сфері державного експортного контролю – 10 робочих днів з дня винесення постанови (п. 7.1 Порядку розгляду справ про порушення юридичними особами вимог законодавства в галузі державного експортного контролю, затвердженого Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 16 грудня 2013 року № 1490, далі – Порядок № 1490) [12].

Можливість **поновлення строку** адміністративного оскарження обмежена присіч-

ним строком, який, за загальним правилом ч. 2 ст. 80 Закону України «Про адміністративну процедуру», становить один рік з дня прийняття адміністративного акта [7], а в податкових правовідносинах – шість місяців з дати закінчення строку адміністративного оскарження (п. 56.3 ст. 56 ПК України) [9]. У разі якщо цей присічний строк не сплинув, то за клопотанням скажника орган, що розглядає скаргу, повинен на підставі оцінки доказів та за внутрішнім переконанням з'ясувати наявність чи відсутність поважних причин пропуску строку оскарження, і в разі встановлення факту поважності таких причин – зобов'язаний поновити такий строк. Наслідком пропуску строку без поважних причин або неподання клопотання про поновлення строку є залишення скарги без розгляду [7], а у сфері державного експортного контролю – відмова в розгляді скарги (п. 7.1 Порядку № 1490) [12].

Право на адміністративне оскарження адміністративного акта у справі про фінансову відповідальність в будь-якому випадку має фізична чи юридична особа, щодо якої прийнято такий адміністративний акт – не лише в разі притягнення до фінансової відповідальності, а й у разі закриття справи з nereабілітуючих підстав. В окремих випадках законодавство надає таке право також і потерпілому (якщо він бере участь у справі про фінансову відповідальність) – про це зазначено у ч. 17 ст. 66 вже наведеного вище Закону № 2042-VIII [11], а також у ч. 18 ст. 63 Закону України «Про виноград, вино та продукти виноградарства» [13]. Особа, яка склала протокол (акт), на підставі якого було в подальшому прийнято рішення (постанову), в будь-якому випадку не наділена правом на адміністративного оскарження такого рішення (постанови).

Загальні **вимоги до форми і змісту скарги** визначені ч. 1 ст. 81 Закону України «Про адміністративну процедуру». Окрім наведених у цій нормі реквізитів, скарга, в залежності від сфери застосування фінансової відповідальності, може також містити: найменування органу, який прийняв оскаржуваний акт; реквізити оскаржуваного акта; обставини справи, які, на думку заявника, встановлені неправильно чи не встановлені взагалі; обґрунтування незгоди скажника із актом з посиланням на норми законодавства; відомості щодо повідомлення органу, акт якого оскаржується, про подання скарги до органу вищого рівня; відомості про оскарження акта до суду; адресу, на яку слід на-

діслати рішення, прийняте за результатами розгляду скарги; перелік документів, які додаються до скарги (п. 1 розділу IV Порядку оформлення і подання скарг платниками податків та іншими особами та їх розгляду контролюючими органами, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 21 жовтня 2015 року № 916, далі – Порядок № 916) [14]; у скарзі може бути наведено також зміст документів (розрахунків), на підставі яких застосовано штрафну санкцію, нараховано пеню; зміст зауважень та пояснень, якщо вони були подані під час перевірки та прийняття рішення; зміст висновків адміністративного органу щодо поданих зауважень і пояснень (п. 1 розділу IV Порядку розгляду податковим органом скарг на вимоги про сплату недоїмки зі сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та на рішення про нарахування пені та накладення штрафу, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 09 грудня 2015 року № 1124, далі – Порядок № 1124) [15].

Порядок подання скарги, за загальним правилом, передбачає її подання до адміністративного органу, що прийняв адміністративний акт, для її подальшого пересилання разом зі справою до суб'єкта розгляду скарги (ч. 1 ст. 82 Закону України «Про адміністративну процедуру») [7], але існують випадки, коли скарга подається безпосередньо до суб'єкта, уповноваженого її розглядати (наприклад, п. 56.3 ст. 56 ПК України [9]), який, в свою чергу, при підготовці до розгляду скарги здійснює витребування матеріалів з органу, який прийняв оскаржуваний адміністративний акт.

Наслідком подання скарги, за загальним правилом, передбаченим ч. 4 ст. 83 Закону України «Про адміністративну процедуру» [7], є зупинення дії акта у справі про фінансову відповідальність, але лише за наявності клопотання особи, яка подала скаргу. Разом з тим, існують випадки, коли дія акта зупиняється навіть за відсутності клопотання про це: так, згідно з абзацом третім ч. 14 ст. 25 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», оскарження рішення податкового органу про застосування фінансових санкцій зупиняє перебіг строку їх сплати до винесення центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, або судом рішення у справі [10]. Ще одним наслідком подання скарги є зміна тривалості і порядку обчислення строку звернення до адміністративного суду в разі подаль-

шого судового оскарження – застосовуються правила ч. 4 ст. 122 Кодексу адміністративного судочинства України [16].

Стадіями процедури адміністративного оскарження актів у справах про фінансову відповідальність є: 1) вирішення питання про початок провадження за скаргою; 2) підготовка до розгляду скарги; 3) розгляд скарги по суті.

Завданням **першої стадії** цієї процедури є з'ясування наявності чи відсутності перешкод до початку провадження за скаргою. Зокрема, адміністративний орган на цій стадії повинен з'ясувати: 1) чи належить розгляд скарги до його повноважень; 2) чи було прийнято оскаржуваний адміністративний акт у справі про фінансову відповідальність; 3) чи оскаржено цей адміністративний акт у судовому порядку; 4) чи є скаржник особою, щодо якої прийнято адміністративний акт, чи потерпілим; 5) чи розглядалася (чи перебуває на розгляді) скарга цієї ж особи на цей же адміністративний акт; 6) чи дотримано строк адміністративного оскарження, а якщо ні – то чи існують підстави для його поновлення за клопотанням скаржника; 7) чи не відкликана скарга скаржником; 8) чи надано представником скаржника документи, що підтверджують його повноваження; 9) чи дотримано вимог щодо форми і змісту скарги. Оскільки на адміністративне провадження за скаргою поширюються загальні вимоги щодо адміністративного провадження за заявою особи, адміністративний орган, до якого надійшла скарга, в разі встановлення відсутності у нього повноважень розглядати скаргу – має надсилати її за належністю, а в разі встановлення недотримання вимог щодо форми і змісту скарги – має залишати її без руху.

Завданням **другої стадії** процедури адміністративного оскарження є забезпечення повного, всебічного і об'єктивного розгляду скарги. На цій стадії може здійснюватися визначення форми провадження та кола осіб, які беруть у ньому участь: наприклад, у разі розгляду скарги на податкове повідомлення-рішення – скаржник може подати клопотання про розгляд скарги у відкритому засіданні за участю, зокрема, уповноваженого представника Ради бізнес-омбудсмена, і таке клопотання розглядається контролюючим протягом 10 робочих днів з моменту його отримання (п. 3 розділу VI Порядку № 916) [14]. Виходячи з принципу офіційності та положень ч. 5 ст. 79 і ч. 2 ст. 84 Закону України «Про адміністративну процедуру», суб'єкт розгляду скарги не обмежений доказами, що зі-

брані при розгляді справи про фінансову відповідальність, а може збирати додаткові докази з власної ініціативи, незалежно від наявності клопотань учасників розгляду скарги. В питанні збирання і забезпечення доказів суб'єкт, який розглядає скаргу, користується всіма повноваженнями суб'єкта, який прийняв оскаржуваний адміністративний акт.

На **третьій стадії** процедури адміністративного оскарження суб'єкт владних повноважень здійснює перевірку законності, обґрунтованості і вмотивованості оскаржуваного адміністративного акта та приймає рішення по суті скарги. Усна форма провадження є обов'язковою лише у випадках, прямо передбачених законом; в інших випадках суб'єкт розгляду скарги може обмежитися переглядом справи в письмовому провадженні. В разі створення комісії з розгляду скарг, виходячи зі змісту п. 19 наведеного вище Примірного положення, провадження відбувається в усній формі шляхом проведення засідань такої комісії. Під час таких засідань відбувається: 1) доповідь голови або члена комісії щодо суті скарги та оголошення переліку питань, які підлягають розгляду; 2) надання усних / письмових пояснень щодо суті скарги скаргником, а також у разі залучення до розгляду скарги осіб, які сприяють розгляду справи, заслуховування їх пояснень; 3) надання усних / письмових пояснень щодо суті скарги посадовою особою адміністративного органу; 4) заслуховування пояснень та/або зауважень учасників адміністративного провадження в режимі відеоконференції поза межами приміщення адміністративного органу за умови наявності в адміністративного органу відповідної технічної можливості, крім випадків, якщо присутність особи згідно із законом є обов'язковою; 5) розгляд матеріалів справи, перевірка та оцінка зібраних доказів, з'ясування всіх обставин справи; 6) обговорення комісією матеріалів справи; 7) винесення членом комісії на голосування проекту висновку за результатом розгляду скарги; 8) голосування комісією за результатом розгляду скарги [8]. У випадку, якщо розгляд скарги здійснюється посадовою особою суб'єкта владних повноважень одноособово, законодавство не містить процедурних норм, подібних до викладеної вище. Вважаємо, що такий розгляд щонайменше має передбачати: оголошення короткого змісту скарги, що розглядається, та короткого змісту оскарженого акта у справі про фінансову відповідальність; заслуховування пояснень скаргника та інших учасників роз-

гляду скарги; дослідження матеріалів справи; прийняття рішення.

Загального для всіх випадків **строку розгляду** скарг на адміністративні акти у справах про фінансову відповідальність – не існує. Наслідки впливу такого строку також можуть бути різними. В окремих сферах застосування фінансової відповідальності існує **автоматичне задоволення скарги** у випадку відсутності рішення за скаргою у встановлений законом строк. Так, відповідно до ч. 4 ст. 25 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», якщо вмотивоване рішення за скаргою платнику єдиного внеску не надсилається протягом 20-денного строку або протягом строку, подовженого за рішенням керівника (його заступника або уповноваженої особи) податкового органу, така скарга вважається повністю задоволеною на користь платника єдиного внеску з дня, наступного за останнім днем закінчення строків [10]. Втім, для більшості сфер застосування фінансової відповідальності такий наслідок пропуску строку не є характерним.

Виходячи з аналізу **повноважень за результатами розгляду скарги**, закріплених в ч. 1 ст. 85 Закону України «Про адміністративну процедуру», у правовідносинах з притягнення до фінансової відповідальності, за загальним правилом, можуть бути прийняті такі рішення: 1) про залишення скарги без задоволення, а рішення (постанови) – без змін; 2) про скасування рішення (постанови) повністю чи частково та прийняття в скасованій частині нового рішення (постанови); 3) про скасування рішення (постанови) та зобов'язання адміністративного органу повторно розглянути справу; 4) про зобов'язання адміністративного органу відшкодувати матеріальну шкоду, заподіяну протиправним притягненням до фінансової відповідальності [7]. У податкових відносинах та відносинах зі справляння єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, при скасуванні адміністративного акта, суб'єкт розгляду скарги не приймає нового рішення, оскільки такого поняття як закриття справи про фінансову відповідальність – у цих правовідносинах не існує, отже саме по собі скасування акта дорівнює за правовими наслідками закриттю справи. В окремих випадках повноваження щодо прийняття нового рішення конкретизовано і передбачено можливість лише закриття справи; також в законодавстві є випадки надання суб'єкту розгляду скарги повнова-

ження змінити постанову (приклад – п. 7.5 Порядку № 1490) [12].

Можливість повороту до гіршого за наслідками адміністративного оскарження є винятковим наслідком цієї стадії адміністративної процедури, характерним для правовідносин у сфері справляння податків та єдиного внеску. А саме, норми пп. 4 п. 2 розділу IX Порядку № 916 і пп. 4 п. 2 розділу IX Порядку № 1124 передбачають можливість збільшення суми грошового зобов'язання, пені та штрафів за наслідками розгляду скарги [14; 15]. Разом з тим, посилення відповідальності за наслідками розгляду скарги особи, притягнутої до фінансової відповідальності, є порушенням права на захист, оскільки особа, яка подає скаргу та прагне поліпшити своє правове становище, заздалегідь не знає, чи постане питання про посилення її відповідальності, а відтак не має можливостей підготуватися до захисту від доводів на користь такого посилення. Тому існує необхідність у запровадженні принципу заборони повороту до гіршого під час адміністративного оскарження актів про фінансову відповідальність особою, притягнутою до відповідальності.

Як правило, рішення органу, який розглядає скаргу на постанову (рішення) у справі про фінансову відповідальність, є остаточним та подальшому адміністративному оскарженню не підлягає; у разі залишення постанови (рішення) без змін, така постанова (рішення) може бути предметом лише судового оскарження. Разом з тим, Порядок розгляду органами Пенсійного фонду України скарг на рішення про накладення штрафу та нарахування пені, затверджений постановою правління Пенсійного фонду України від 19 грудня 2003 року № 21-2, передбачає **багатоступеневе адміністративне оскарження**. Згідно з п. 3 розділу II цього нормативно-правового акта, у разі коли головне управління доводить до відома страхувальника, банку, організації, яка здійснює виплату і доставку пенсій, рішення про повне або часткове незадоволення його / її скарги, такий страхувальник, банк, організація, яка здійснює виплату і доставку пенсій, має право звернутися зі скаргою до Пенсійного фонду України [17].

Висновки та рекомендації. Правовідносини у сфері адміністративного оскарження актів у справах про фінансову відповідальність вре-

гульовані загальними нормами Закону України «Про адміністративну процедуру» (крім відносин у сфері захисту економічної конкуренції) та нормами спеціального законодавства, передусім податкового.

Правила щодо строку оскарження передбачають його відлік з моменту доведення акта до відома особи або з моменту прийняття акта, а строк обчислюється у робочих, календарних днях або дорівнює місяцю. Строк може бути поновлений в разі його пропуску з поважних причин в межах присічного строку. Право на адміністративне оскарження має адресат адміністративного акта, а також потерпілий, якщо такий бере участь у провадженні. Це право реалізується шляхом подання скарги або безпосередньо суб'єкту розгляду скарги, або через орган, що прийняв оскаржуваний акт. Подання такої скарги, як правило, зупиняє дію оскарженого акта на весь час його оскарження.

Процедура адміністративного оскарження складається з трьох стадій. На першій стадії з'ясовується наявність чи відсутність перешкод до початку провадження. На другій стадії суб'єкт розгляду скарги, керуючись принципом офіційності, вчиняє підготовчі дії, в тому числі шляхом збирання і забезпечення доказів за власною ініціативою. Третя стадія є розглядом скарги по суті, який в разі утворення комісії з розгляду скарг здійснюється в усному провадженні. Процедура закінчується ухваленням рішення або автоматичним задоволенням скарги в силу факту спливу строку розгляду скарги (якщо це передбачено законом).

За результатами адміністративного оскарження акту у справі про фінансову відповідальність може бути прийнято рішення про залишення скарги без задоволення або про повне чи часткове задоволення скарги. В останньому випадку оскаржений акт підлягає повному чи частковому скасуванню або зміні. В разі скасування акта може бути призначено новий розгляд справи або прийнято рішення про закриття справи; крім того, може бути вирішено питання про відшкодування заподіяної шкоди. Винятковим наслідком адміністративного оскарження у справах про фінансову відповідальність є погіршення правового становища особи, яка подала скаргу; обґрунтовано необхідність відмови від цього підходу з огляду на порушення права на захист.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Рекомендація Рес. 9 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо альтернатив судовому розгляду спорів між адміністративними органами й сторонами – приватними особами, ухвалена Комітетом Міністрів Ради Європи на 762 засіданні заступників міністрів 5 вересня 2001 року. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/Rec_2001_9_2001_09_05.pdf.
2. Закопай А. Р. Адміністративне оскарження як альтернативний (позасудовий) спосіб вирішення правових спорів. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 4. С. 142–144. DOI: 10.32782/2524-0374/2024-4/30. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2024/32.pdf.
3. Михайлюк Я. Адміністративне оскарження: сучасний стан та перспективи розвитку. *Юридичний вісник*. 2020. № 4. С. 125–131. DOI: 10.32837/yuv.v0i4.1981. URL: http://yurvisnyk.in.ua/v4_2020/18.pdf.
4. Шувалова Т. О. Щодо процедури адміністративного оскарження рішень, дій (бездіяльності) адміністративних органів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2022. № 57. С. 60–63. DOI: 10.32841/2307-1745.2022.57.13. URL: <https://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc57/13.pdf>.
5. Жабський В. І. Публічно-правові механізми оскарження рішень податкового органу. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2024. № 2. Том 35 (74). С. 48–54. DOI: 10.32782/TNU-2663-6468/2024.2/09. URL: https://pubadm.vernadskeyjournals.in.ua/journals/2024/2_2024/11.pdf.
6. Крилов Д. Б. Проблемні питання адміністративного оскарження рішень органів Державної податкової служби України. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія Право*. 2023. Випуск 79. Частина 2. С. 74–81. DOI: 10.24144/2307-3322.2023.79.2.11. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2023/10/13-1.pdf>.
7. Про адміністративну процедуру: Закон України від 17 лютого 2022 року № 2073-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#n475>.
8. Про затвердження Примірного положення про комісію з розгляду скарг: постанова Кабінету Міністрів України від 28 квітня 2023 року № 420. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/420-2023-%D0%BF#n9>.
9. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n1321>.
10. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 8 липня 2010 року № 2464-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text>.
11. Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин: Закон України від 18 травня 2017 року № 2042-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2042-19#Text>.
12. Про затвердження Порядку розгляду справ про порушення юридичними особами вимог законодавства в галузі державного експортного контролю: наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 16 грудня 2013 року № 1490. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0101-14#Text>.
13. Про виноград, вино та продукти виноградарства: Закон України від 22 серпня 2024 року № 3928-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3928-20#Text>.
14. Про затвердження Порядку оформлення і подання скарг платниками податків та іншими особами та їх розгляду контролюючими органами: наказ Міністерства фінансів України від 21 жовтня 2015 року № 916. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1617-15#Text>.
15. Про затвердження Порядку розгляду податковим органом скарг на вимоги про сплату недоїмки зі сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та на рішення про нарахування пені та накладення штрафу: наказ Міністерства фінансів України від 09 грудня 2015 року № 1124. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0178-16#Text>.
16. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 року № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>.
17. Про затвердження Порядку розгляду органами Пенсійного фонду України скарг на рішення про накладення штрафу та нарахування пені: постанова правління Пенсійного фонду України від 19 грудня 2003 року № 21-2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0081-04#Text>.

Шумейко І.П. АДМІНІСТРАТИВНЕ ОСКАРЖЕННЯ АКТИВ У СПРАВАХ ПРО ФІНАНСОВУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

У статті надано характеристику адміністративному оскарженню активів у справах про фінансову відповідальність в Україні. З'ясовано, що правовідносини у цій сфері врегульовані загальними нормами Закону України «Про адміністративну процедуру» (крім відносин у сфері захисту економічної конкуренції) та нормами спеціального законодавства, передусім податкового. Визначено, що правила щодо строку оскарження передбачають його відлік з моменту доведення акта до відома особи або з моменту прийняття акта, а строк обчислюється у робочих, календарних днях або дорівнює місяцю. Наголошено на тому, що право на адміністративне оскарження має адресат адміністративного акта, а також потерпілий, якщо такий бере участь у провадженні. Зазначено, що процедура адміністративного оскарження складається з трьох стадій. Визначено, що на першій стадії з'ясовується наявність чи відсутність перешкод до початку провадження. На другій стадії суб'єкт розгляду скарги, керуючись принципом офіційності, вчиняє підготовчі дії, в тому числі шляхом збирання і забезпечення доказів за власною ініціативою. Обґрунтовано, що третя стадія є розглядом

скарги по суті, який в разі утворення комісії з розгляду скарг здійснюється в усному провадженні. З'ясовано, що процедура закінчується ухваленням рішення або автоматичним задоволенням скарги в силу факту спливу строку розгляду скарги (якщо це передбачено законом). Зазначено, що за результатами адміністративного оскарження акту у справі про фінансову відповідальність може бути прийнято рішення про залишення скарги без задоволення або про повне чи часткове задоволення скарги. В останньому випадку оскаржений акт підлягає повному чи частковому скасуванню або зміні. Визначено, що в разі скасування акта може бути призначено новий розгляд справи або прийнято рішення про закриття справи; крім того, може бути вирішено питання про відшкодування заподіяної шкоди. Виявлено, що винятковим наслідком адміністративного оскарження у справах про фінансову відповідальність є погіршення правового становища особи, яка подала скаргу; обґрунтовано необхідність відмови від цього підходу з огляду на порушення права на захист.

Ключові слова: адміністративне оскарження, адміністративний акт, заборона повороту до гіршого, зупинення дії акта, комісія з розгляду скарг, принцип офіційності, строк оскарження, фінансова відповідальність.

Shumeiko I.P. ADMINISTRATIVE APPEAL AGAINST ACTS IN CASES CONCERNING FINANCIAL RESPONSIBILITY

The article provides a description of administrative appeals against acts in cases concerning financial responsibility in Ukraine. It has been established that legal relations in this area are regulated by the general provisions of the Law of Ukraine 'On Administrative Procedure' (except for relations in the field of economic competition protection) and the provisions of special legislation, primarily tax legislation. It is determined that the rules regarding the time limit for appeal provide for its calculation from the moment the act is brought to the attention of the person or from the moment the act is adopted, and the time limit is calculated in working days, calendar days or is equal to one month. It is emphasised that the right to administrative appeal is held by the addressee of the administrative act, as well as the injured party, if such a party participates in the proceedings. It is noted that the administrative appeal procedure consists of three stages. It has been established that the first stage involves determining the presence or absence of obstacles to the commencement of proceedings. It is determined that at the second stage, the subject of the complaint, guided by the principle of officiality, takes preparatory actions, including by collecting and securing evidence on its own initiative. It is determined that the third stage is the consideration of the complaint on its merits, which, in the case of the formation of a commission for the consideration of complaints, is carried out in oral proceedings. It has been established that the procedure ends with the adoption of a decision or the automatic satisfaction of the complaint due to the expiry of the deadline for considering the complaint (if provided for by law). It is noted that, based on the results of an administrative appeal against an act in a case concerning financial responsibility, a decision may be made to dismiss the complaint or to satisfy it in whole or in part. In the latter case, the contested act is subject to full or partial cancellation or amendment. It is determined that in the event of cancellation of the act, a new consideration of the case may be appointed or a decision to close the case may be made; in addition, the issue of compensation for the damage caused may be resolved. It has been found that an exceptional consequence of administrative appeals in cases of financial responsibility is the deterioration of the legal position of the person who filed the complaint; the need to abandon this approach is justified in view of the violation of the right to defence.

Key words: administrative act, administrative appeal, appeal period, complaints commission, financial responsibility, principle of officiality, prohibition of reversal for the worse, suspension of the act.

Дата надходження статті: 22.09.2025

Дата прийняття статті: 03.10.2025

Опубліковано: 04.12.2025

